

Ocena wiarygodności wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego i prawidłowości ich przebiegu

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIIS TREŚCI

Ocena wiarygodności wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego	1
Dostrzeżone nieprawidłowości.....	4
Postrzeżenie wybranych aspektów organizacji głosowania	5
Ocena dostępności lokali wyborczych	8
Czy niegłosujący wiedzieli, gdzie mieści się lokal wyborczy	9
Aneks	11

Dwa tygodnie po wyborach do Parlamentu Europejskiego zapytaliśmy respondentów¹, czy – ich zdaniem – podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki są wiarygodne czy też nie, oraz o ocenę różnych aspektów organizacyjnych przeprowadzenia tych wyborów.

OCENA WIARYGODNOŚCI WYNIKÓW WYBORÓW DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki ostatnich wyborów do Parlamentu Europejskiego nie budzą wątpliwości wśród znacznej większości Polaków (86%), przy czym 38% uważa, że są one zdecydowanie wiarygodne, a 48%, że raczej wiarygodne. Za niewiarygodne uważa je natomiast co dwudziesty pytany (5%). Warto tu przypomnieć, że wyniki ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich za wiarygodne uznawało 84%, a jedynie 3% ankietowanych uważało, że nie są one wiarygodne², natomiast aż około jednej czwartej respondentów kwestionowało wiarygodność podanych przez PKW wyników wyborów do sejmików wojewódzkich z 2014 roku (w badaniach przeprowadzonych w grudniu 2014 roku i styczniu 2015 roku)³.

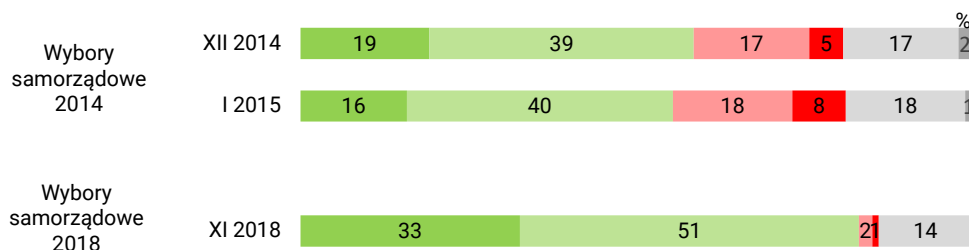
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (349) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich face-to-face wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 6–13 czerwca 2019 roku na liczącej 1073 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „O wiarygodności wyników wyborów do sejmików wojewódzkich”, listopad 2018 (oprac. B. Badora).

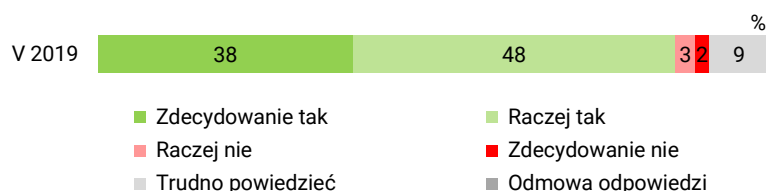
³ Zob. komunikat CBOS „Zaufanie do procedur wyborczych”, grudzień 2014 (oprac. B. Roguska) oraz „Jeszcze o wiarygodności wyników ostatnich wyborów”, styczeń 2015 (oprac. B. Roguska).

RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?

- do sejmików wojewódzkich

- do Parlamentu Europejskiego

■ Zdecydowanie tak ■ Raczej tak
■ Raczej nie ■ Zdecydowanie nie
■ Trudno powiedzieć ■ Odmowa odpowiedzi

Wielozmiennowe analizy statystyczne⁴ wskazują, iż oceny wiarygodności wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego podanych przez Państwową Komisję Wyborczą istotnie różnicuje ocena pracy tej instytucji⁵. Choć nawet wśród jej krytyków większość wyraża przekonanie o wiarygodności oficjalnych wyników tych wyborów, to opinie te są tym częstsze i bardziej zdecydowane, im lepsza jest społeczna ocena działalności PKW. Analogicznie – o ile co trzeci badany źle oceniający działalność PKW kwestionuje wiarygodność podanych przez nią wyników, o tyle w grupie oceniających ją raczej dobrze tego samego zdania jest tylko 2%, natomiast wśród tych, którzy oceniają ją zdecydowanie dobrze, takie opinie w ogóle się nie pojawiają.

TABELA 1

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?			
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Źle*	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zdecydowanie tak	81	39	15	19
Raczej tak	19	53	47	52
Raczej nie	0	2	16	5
Zdecydowanie nie	0	0	17	1
Trudno powiedzieć	0	5	5	23

* Z uwagi na małe liczebności połączono odpowiedzi „Zdecydowanie źle” i „Raczej źle”.

⁴ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

⁵ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności parlamentu, prezydenta, PKW i Kościoła rzymskokatolickiego”, maj 2019 (oprac. M. Feliksiak).

W następnej kolejności opinie o wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów do Parlamentu Europejskiego różnicuje to, czy badani głosowali w tych wyborach i na kogo. Mimo iż przekonani, że wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez Państwową Komisję Wyborczą są wiarygodne, przeważają zarówno wśród tych, którzy w nich głosowali, jak i tych, którzy pozostali w domu, to wśród głosujących nie tylko jest ich znacznie więcej niż wśród niegłosujących (91% wobec 77%), ale też ci, którzy poszli głosować, przekonanie o wiarygodności ogłoszonych wyników wyrażają w sposób zdecydowany znacznie częściej niż niegłosujący. Ponadto istotnie w swych ocenach od pozostałych głosujących różni się elektorat zwycięzców tych wyborów. Mimo iż we wszystkich elektoratach dominują osoby uznające, że wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez PKW są wiarygodne, to wśród deklarujących oddanie głosu na KW Prawo i Sprawiedliwość aż 59% jest o tym zdecydowanie przekonanych, a nikt nie podważa wiarygodności ogłoszonych wyników. Również wśród elektoratu KW Wiosna Roberta Biedronia nie ma badanych, którzy podważaliby wiarygodność oficjalnych wyników wyborów, natomiast takie osoby znalazły się wśród deklarujących głosowanie na listy pozostałych komitetów startujących w tych wyborach oraz wyborców odmawiających odpowiedzi na pytanie o to, na kandydata którego komitetu wyborczego głosowali w tych wyborach.

TABELA 2

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	26 maja odbyły się wybory do Parlamentu Europejskiego. Czy brał(a) Pan(i) udział w tych wyborach?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Zdecydowanie tak	48	21
Raczej tak	43	56
Raczej nie	2	5
Zdecydowanie nie	1	3
Trudno powiedzieć	6	15

TABELA 3

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Na kandydata którego komitetu wyborczego głosował(a) Pan(i) w wyborach do Parlamentu Europejskiego?				
	KW Wiosna Roberta Biedronia	KKW Koalicja Europejska PO PSL SLD .N Zieloni	KW Prawo i Sprawiedliwość	Inny komitet	Odmowa odpowiedzi
	w procentach				
Zdecydowanie tak	40	38	59	43	27
Raczej tak	54	50	36	42	50
Raczej nie	0	5	0	3	5
Zdecydowanie nie	0	1	0	5	0
Trudno powiedzieć	6	6	5	7	18

Co ciekawe, opinie w tej kwestii istotnie różnicują także deklarowane poglądy polityczne, przy czym najczęściej przekonani o tym, że wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez Państwową Komisję Wyborczą są wiarygodne, to badani utożsamiający się z prawicą (50% – odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 43% „raczej tak”), natomiast najwięcej kwestionujących ich wiarygodność jest wśród badanych o poglądach lewicowych (10%) – por. tabelę aneksową 1.

Przekonanie, że wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego podane przez Państwową Komisję Wyborczą są wiarygodne, dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych, ale warto zauważyć, iż najsilniejsze przekonanie o wiarygodności informacji PKW o wynikach wyborów panuje wśród osób z wyższym wykształceniem (por. tabelę aneksową 1).

DOSTRZEŻONE NIEPRAWIDŁOŚCI

Zdecydowana większość głosujących w tegorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego (98%) nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu. Na jakiegokolwiek nieprawidłowości zwrócił uwagę co setny głosujący w tych wyborach. Warto zauważyć, iż w przypadku ostatnich wyborów samorządowych nieprawidłowości dostrzegano również sporadycznie, ale trzykrotnie częściej niż obecnie (3% wobec 1%).

CBOS

RYS. 2. Czy w trakcie ostatnich wyborów zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?

Wśród badanych biorących udział w ostatnich wyborach do Parlamentu Europejskiego o nieprawidłowościach w ich przeprowadzaniu mówili wyłącznie respondenci w wieku 35+, a najczęściej ci z grupy wiekowej 35–44 lata (por. tabelę aneksową 2). Nieco częściej niż inni badani mówili też o nich głosujący z wyższym wykształceniem i deklarujący lewicowe poglądy polityczne (po 2%).

Nieprawidłowości, które wymieniali badani, dotyczyły różnych kwestii. Dwie osoby skarżyły się na problem ze skorzystaniem z czynnego prawa wyborczego – w jednym przypadku dotyczyło to oddania głosu przez gościa przybyłego z innej miejscowości (ostatecznie osoba ta mogła zagłosować), a w drugim – umożliwienia wzięcia udziału w głosowaniu osobie wypisanej ze szpitala, która nie mogła o własnych siłach dotrzeć do lokalu wyborczego. Pozostałe pojedyncze uwagi dotyczyły:

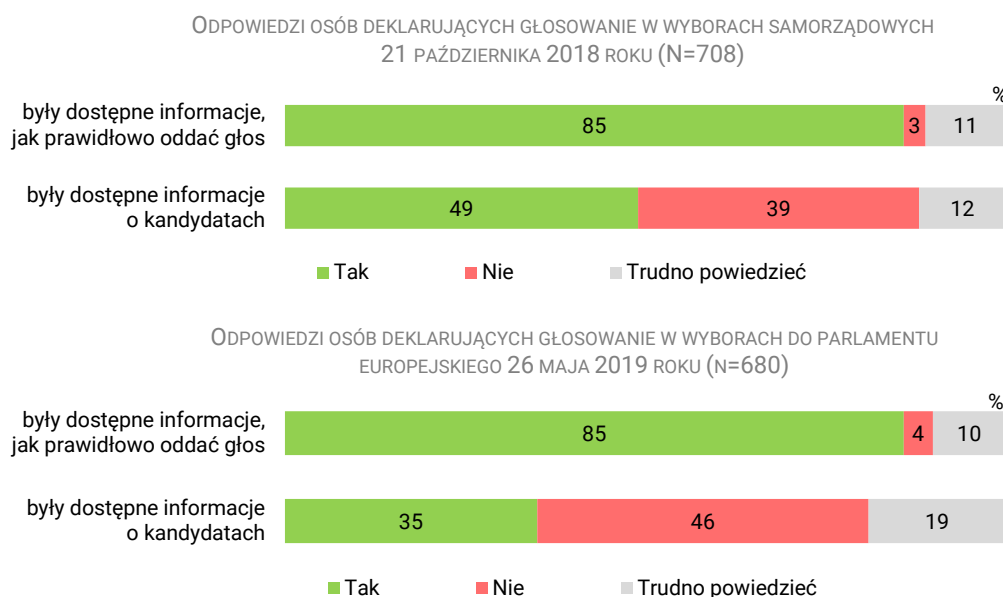
- udostępnienia głosującym zmywalnych długopisów;
- braku flag Unii Europejskiej w lokalu wyborczym;
- ochrony danych osobowych;
- składu obwodowych komisji wyborczych (wybrano nowych członków, a „ludzie, którzy zawsze uczestniczyli w komisjach, nie zostali do nich dopuszczeni, mimo że chcieli uczestniczyć”);
- braku równowagi w widoczności kampanii wyborczej na zewnętrznych nośnikach („na każdej ulicy było dużo plakatów konkurencji z PiS, a z koalicji niezauważalne”);
- komentarzy medialnych („reporterka stwierdziła, że do wyborów poszli ludzie niewykształceni i biedota”).

POSTRZEGANIE WYBRANYCH ASPEKTÓW ORGANIZACJI GŁOSOWANIA

Uczestników ostatnich wyborów zapytaliśmy też o kilka konkretnych kwestii związanych z organizacyjną stroną głosowania, mogących mieć wpływ na ogólne wrażenie, jakie badani wynieśli z wizyty w lokalu wyborczym. Pierwszą kwestią była dostępność (widoczność) wywieszanych w lokalach informacji pisemnych.

CBOS

RYS. 3. Czy w lokalu wyborczym, w którym Pan(i) głosował(a), w czasie Pana(i) obecności:

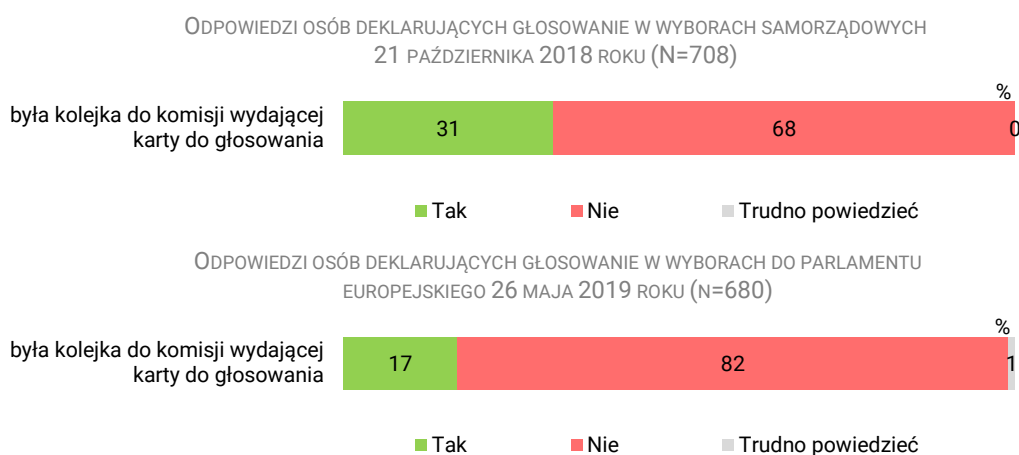
Z relacji badanych głosujących 26 maja br. wynika, iż znacznie częściej zauważali w lokalach informacje o tym, jak prawidłowo oddać głos (85% twierdzi, iż takie informacje były dostępne, a tylko 4% – że ich nie było), niż informacje o osobach kandydujących (zauważyło je 35% głosujących, 46% zaś twierdzi, że nie były one dostępne w lokalu wyborczym). Warto zauważyć, iż o ile widoczność informacji o tym, jak prawidłowo oddać głos, deklarowano równie często, jak po ostatnich wyborach samorządowych, to w trakcie wyborów do Parlamentu Europejskiego wyborcy znacznie rzadziej dostrzegali w siedzibach obwodowych komisji wyborczych informacje, kto kandyduje w tych wyborach.

Relacje badanych dotyczące dostępności w lokalach wyborczych informacji, jak prawidłowo oddać głos w wyborach do Parlamentu Europejskiego, związane są przede wszystkim z wiekiem – o ich braku znacznie częściej niż młodszy mówili ci, którzy mają co najmniej 65 lat, natomiast najczęściej zauważali je wyborcy z grupy wiekowej 25–34 lata (por. tabelę aneksową 3). Informacje o kandydatach częściej natomiast dostrzegali wyborcy mieszkający na wsi niż w miastach (por. tabelę aneksową 4).

Mimo ponadprzeciętnie wysokiej frekwencji w majowych wyborach do Parlamentu Europejskiego tylko 17% głosujących natknęło się na kolejkę do komisji wydającej karty do głosowania. Warto dodać, iż znacznie mniej wyborców doświadczyło w tym głosowaniu kolejek w lokalach wyborczych niż w trakcie ostatnich wyborów samorządowych (spadek takich deklaracji o 14 punktów procentowych). W pewnym stopniu może to być efektem nieco niższej frekwencji (45,68% wobec 54,90%), z całą pewnością na rzadsze występowanie kolejek do komisji wyborczych wpływ ma jednak także większa prostota wyborów do PE (w wyborach do PE komisje wydawały wyborcom tylko jedną kartę, natomiast w wyborach samorządowych co najmniej cztery).

CBOS

RYS. 4. Czy w lokalu wyborczym, w którym Pan(i) głosował(a), w czasie Pana(i) obecności:

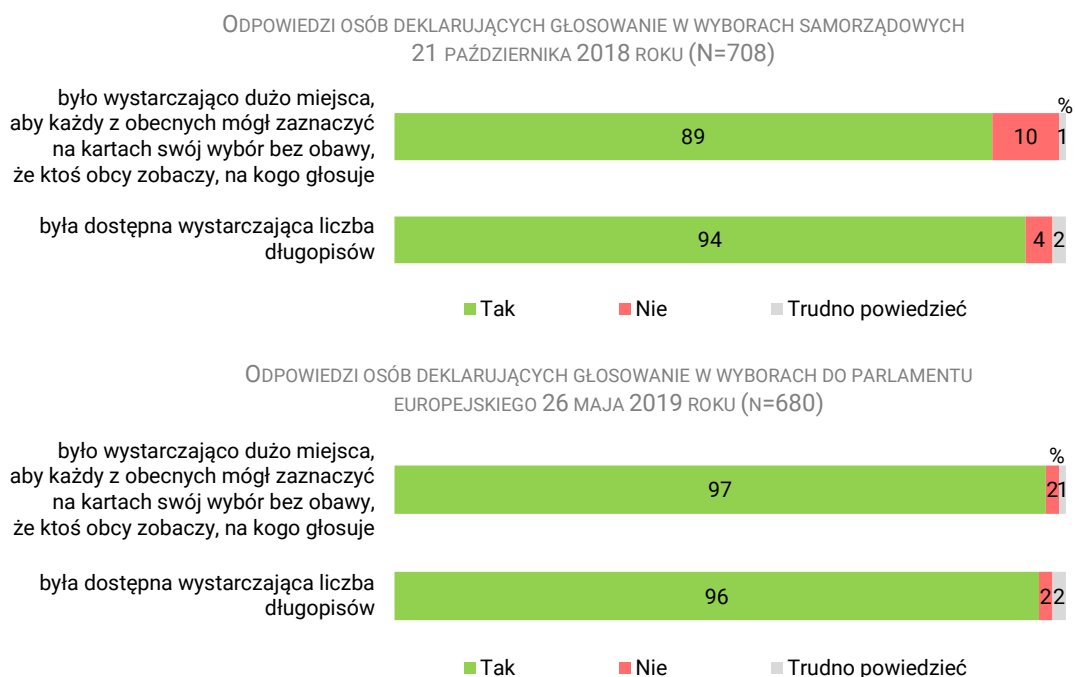
Kolejki w lokalach wyborczych najczęściej napotykali mieszkańcy miast liczących od 100 000 do 499 999 ludności (25%), najrzadziej natomiast wyborcy mieszkający na wsi (14%). O kolejkach najczęściej mówili nieliczni młodzi wyborcy – 43% uczniów i studentów oraz 36% głosujących z grupy wiekowej 18–24 lata (por. tabelę aneksową 5).

Na komfort wyborców wpływ mają warunki, w jakich odbywa się głosowanie, a także tak prozaiczne kwestie, jak choćby dostępność długopisów. Po wyborach do Parlamentu Europejskiego jedynie 2% głosujących zwróciło uwagę na złe warunki lokalowe, brak wystarczającej ilości miejsca, aby każdy z obecnych mógł zaznaczyć na kartach swój wybór, bez obawy, że ktoś obcy zobaczy, na kogo głosuje. Warto przypomnieć, iż po ostatnich wyborach samorządowych taką opinię wyraził co dziesiąty wyborca. Na poprawę ocen w tym zakresie może mieć wpływ zarówno nieco niższa frekwencja, jak i mniej skomplikowane głosowanie, co pozwoliło na szybszą rotację głosujących w lokalach wyborczych. Niewykluczone jednak, iż realnie siedziby obwodowych komisji wyborczych zostały w tych wyborach zaaranżowane w sposób jeszcze bardziej sprzyjający zachowaniu prywatności podczas głosowania.

Również nieliczni (2%) głosujący w wyborach do Parlamentu Europejskiego twierdzą, że w lokalu, w którym głosowali, nie było dostępnej wystarczającej liczby długopisów. Także w tym względzie w porównaniu z ostatnimi wyborami samorządowymi nastąpiła poprawa.

CBOS

RYS. 5. Czy w lokalu wyborczym, w którym Pan(i) głosował(a), w czasie Pana(i) obecności:

Na brak wystarczającej ilości miejsca, aby każdy z obecnych mógł zaznaczyć na kartach swój wybór, bez obawy, że ktoś obcy zobaczy, na kogo głosuje, podobnie jak na kolejki w lokalach wyborczych, najczęściej skarżyli się nieliczni młodzi wyborcy (po 4% w grupie wiekowej 18–24 lata oraz wśród uczniów i studentów) – por. tabelę aneksową 6. Młodzi ludzie relatywnie często zwracali też uwagę na brak wystarczającej liczby długopisów (11% głosujących uczniów i studentów oraz 9% w grupie wiekowej 18–24 lata) – por. tabelę aneksową 7.

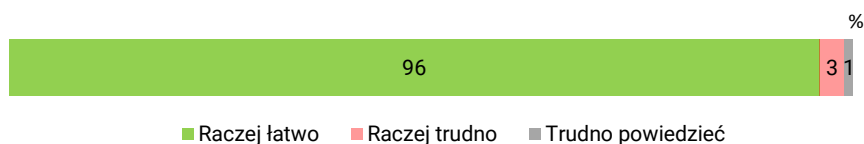
OCENA DOSTĘPNOŚCI LOKALI WYBORCZYCH

Dotarcie do lokalu wyborczego – mimo iż zwykle znajdują się one w pobliżu miejsca zamieszkania – może nastęrczać różnego rodzaju problemów (nie wszystkie lokale są w pełni dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych; na terenach wiejskich lokale bywają znacznie oddalone od miejsca zamieszkania wyborców), co w efekcie może wpływać na obniżenie frekwencji wyborczej. Pytani o tę kwestię badani, którzy byli na wyborach do Parlamentu Europejskiego, oraz ci, którzy zadeklarowali absencję, ale twierdzą, że wiedzą, gdzie mieści się lokal wyborczy, w którym mogli głosować w tych wyborach, na ogół uważają, że do lokalu wyborczego, w którym mieli głosować, łatwo było się dostać (96%).

CBOS

RYS. 6. Czy, w Pana(i) ocenie, łatwo czy też trudno było się dostać do lokalu wyborczego, w którym Pan(i) głosował(a) / miał(a) głosować?

ODPOWIEDZI OSÓB DEKLARUJĄCYCH GŁOSOWANIE W WYBORACH DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO
26 MAJA 2019 ROKU ORAZ TYCH, KTÓRE NIE GŁOSOWAŁY, ALE TWIERDZĄ, ŻE WIEDZĄ, GDZIE MIEŚCI SIĘ
LOKAL WYBORCZY, W KTÓRYM MIAŁY GŁOSOWAĆ W TYCH WYBORACH (N=1026)

Mimo iż o trudnościach z dostaniem się do lokalu wyborczego mówiło tylko 3% ogółu badanych, warto zauważyć, iż w grupach emerytów i rencistów, czyli przynajmniej w przypadku niektórych osób z niepełnosprawnościami, taką opinię wyrażano znacznie częściej (odpowiednio 7% i 9%) – por. tabelę aneksową 8.

Opinię, że lokal wyborczy był łatwo dostępny, wyrażali niemal wszyscy, którzy wzięli udział w wyborach 26 maja br., natomiast wśród deklarujących absencję, ale wiedzących, gdzie mieści się właściwa dla nich obwodowa komisja wyborcza, 8% twierdzi, że do ich lokalu raczej trudno było się dostać. Wskazuje to, iż problemy z dostępnością lokalu wyborczego wpływają na obniżenie frekwencji.

TABELA 4

Czy, w Pana(i) ocenie, łatwo czy też trudno było się dostać do lokalu wyborczego, w którym Pan(i) głosował(a) / miał(a) Pan(i) głosować?	Odpowiedzi osób deklarujących głosowanie w wyborach do Parlamentu Europejskiego 26 maja 2019 roku oraz tych, które nie głosowały, ale twierdzą, że wiedzą, gdzie mieści się lokal wyborczy, w którym miały głosować w tych wyborach (N=1026)	
	26 maja odbyły się wybory do Parlamentu Europejskiego. Czy brał(a) Pan(i) udział w tych wyborach?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Raczej łatwo	98	91
Raczej trudno	1	8
Trudno powiedzieć	0	1

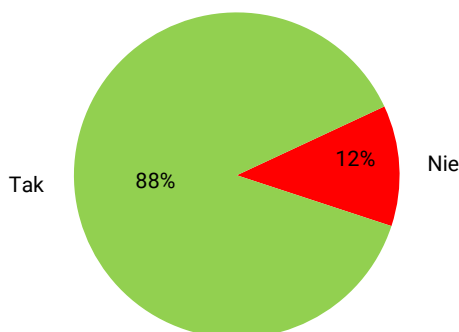
CZY NIEGŁOSUJĄCY WIEDZIELI, GDZIE MIEŚCI SIĘ LOKAL WYBORCZY

Istotnym aspektem organizacyjnym przy każdych wyborach jest poinformowanie uprawnionych do głosowania o miejscu, w którym mogą oddać swój głos. Respondentów, którzy nie zadeklarowali udziału w ostatnich wyborach do Parlamentu Europejskiego, zapytaliśmy, czy wiedzieli, gdzie mieści się lokal wyborczy, w którym mieliby głosować.

CBOS

RYS. 7. Czy wiedział(a) Pan(i), gdzie mieści się lokal wyborczy, w którym miał(a) Pan(i) głosować w wyborach do Parlamentu Europejskiego?

ODPOWIEDZI OSÓB NIEDEKLARUJĄCYCH GŁOSOWANIA W WYBORACH DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO
26 MAJA 2019 ROKU (N=393)

Zdecydowana większość dorosłych Polaków, którzy nie wzięli udziału w ostatnich wyborach do Parlamentu Europejskiego, twierdzi, że wiedzieli, gdzie mieści się lokal wyborczy, w którym miała głosować w tych wyborach (88%). Im wyższy poziom wykształcenia niegłosujących, tym więcej zorientowanych w tym zakresie (od 83% wśród osób z wykształceniem podstawowym/gimnazjalnym do 96% wśród absolwentów wyższych uczelni) i analogicznie – im niższy poziom wykształcenia, tym więcej deklaracji, że badani nie znali adresu lokalu wyborczego, w którym mieli głosować (od 4% w grupie niegłosujących z wyższym wykształceniem do 17% wśród respondentów z wykształceniem podstawowym/gimnazjalnym). Warto też zauważyć ponadprzeciętnie wysoki odsetek nieznanających

adresu właściwej obwodowej komisji wyborczej wśród niegłosujących z grupy wiekowej 18–24 lata (18%), uczniów i studentów (21%) oraz mieszkańców miast, których ludność liczy co najmniej 500 tys. (17%) – por. tabelę aneksową 9.

Z badania, które przeprowadziliśmy dwa tygodnie po wyborach do Parlamentu Europejskiego, wynika, iż – zdaniem większości wyborców – przebiegały one bez większych problemów organizacyjnych. Ocena wiarygodności ogłoszonych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników tych wyborów jest zbliżona do oceny wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich, a znacznie wyższa niż w przypadku wyborów do sejmików wojewódzkich w 2014 roku. Towarzyszy temu wysoka ocena działalności PKW⁶.

Opracowała

Barbara Badora

⁶ Por. przypis 5.